

TMMOB 8. ENERJİ SEMPOZYUMU

ENERJİDE SORUNUN ADI: ÖZELLEŞTİRME

TMMOB 8. Enerji Sempozyumu'nun ikinci gününde enerji sektöründe özelleştirmeler masaya yatırıldı. İki bölüm halinde gerçekleştirilen "Dünyada ve Türkiye'de Enerji Özelleştirmeleri" oturumlarında; teknelci yapıdan, faturalara zam olarak yansıyan yüksek maliyete, kar amacının sosyal politika boyutunu nasıl yok ettiğinden garip ihale uygulamalarına varıncaya kadar özelleştirmenin pek çok yüzü gözler önüne serildi.

TMMOB Yürütme Kurulu Üyesi Ayşegül Oruçkaptan tarafından yönetilen ilk bölümde Greenwich Üniversitesi'nden Prof. Steve Thomas, A.Ü Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden Doç. Dr. Seyhan Erdoğan, TMMOB adına EMO Enerji Çalışma Birim Koordinatörü Olgun Sakarya, Makina Mühendisleri Odası (MMO) Enerji Çalışma Grubu Başkanı Oğuz Türkyılmaz yer aldı. EMO 42. Dönem Yönetim Kurulu Başkanı Cengiz Göltaş'ın başkanlığını yaptığı oturumun ikinci bölümünde ise Dr. Şirin Gülçen Eren, MMO'dan H. Caner Özdemir, Jeofizik Mühendisi Uğur Gönülalan ve EPDK'dan Dr. Refik Tiryaki sunum yaptı.

Prof. Thomas: Şirketlerin Uluslararası Piyasaya Dönüşü Zor

Prof. Steve Thomas, "Elektrik Özelleştirme Politikaları Başarısız mı Oldu?" başlıklı sunumunda elektrik alanındaki özelleştirme ve piyasalaştırma uygulamalarını masaya yatırdı. Thomas, bu politikadaki iddiaların yerine gelme-

diğini anlatırken, yabancı şirketlerin yatırım sermayesine daha kolay erişerek büyüyeceklerine ilişkin beklentilerin de gerçekleşmediğine dikkat çekti. Avrupa'daki enerji şirketlerinin Avrupa dışında yatırım yapmaktan çekildiğini, yalnızca Iberdrola gibi bazı enerji şirketlerinin Avrupa dışında da varlıkları olduğunu, bu şirketlerin Türkiye'deki elektrik özelleştirme oyununa dahil olabileceklerini, ancak döviz kurlarında çok büyük riskleri bulunduğunu, daha önce bu nedenle büyük paralar kayb ettiklerini anlattı. Bu şirketler için elektrik alanında uluslararası düzeyde yatırım yapmaları konusunda talep riski bulunduğunu,

Prof. Steve Thomas

özellikle sanayileşmekte olan ülkelerde hızlıca artan ama tutarlı devam etmeyen talep artışı olduğuna işaret etti. Dolayısıyla Avrupa'daki şirketlerin uluslararası piyasaya geri dönüşünden söz etmenin zor olduğunu anlatan Thomas, Türkiye'nin EPDK'nın kuruluşu ve yasa değişiklikleri açısından işinin kolay olduğunu, ancak özelleştirme ve satışlara gelince işinin zor olduğunu kaydetti. Thomas, şöyle konuştu:

"Elektriğin serbestleştirilmesi ve özelleştirilmesi Türkiye başarılı olmadı diye bir şey yok. Tüm dünyada başarılı olmadı. Tüm dünyada enerji özelleştirmesi çalışmıyor. Özellikle küçük tüketiciler için perakende piyasaların kötü gittiğini, uluslararası yatırımcıların piyasadaki çekildiği ve yakın dönemde geri dönemeyeceklerini görüyoruz."

Doç. Erdoğan Elektrik Yoksulluğuna Dikkat Çekti

Doç. Dr. Seyhan Erdoğan ise "Özelleştirme ve Enerji Yoksulluğu" konulu sunumunu yaptı. Enerjide ulaşılabilirlik ve kalite kriterlerinin ancak satın alabilirlikle birlikte anlamlı olabileceğini vurgulayarak, enerji yoksulluğunun artık kentsel bir sorun olarak da ortaya çıktığına dikkat çekti. Dünya Bankası'nın kurulduğu dönemde özellikle enerji gibi altyapı alanındaki yoksullukları geliştirmekte olan ülkelerde gidermek için dünyanın kamu bankası olarak düşük faizli krediler verdiğini, bunun o dönemde Keynesçil bir çözüm olduğunu, şimdi ise yeni liberal politikalara yöneldiğini anlatan Erdoğan, üçüncü dünya ülkelerinde yaşanan enerji yoksulluğunun çok ön plana çıkan bir olay olmadığını işaret etti. Türkiye'de giderek yaygınlaşan ve dramatik bir noktaya doğru giden enerji yoksulluğuna ilişkin gazete haberlerinden örnekler veren Erdoğan, ısınma ile ilgili enerji yoksulluğu konusunda ısınma yardımları yapıldığını ve kömür dağıtımlarının sosyal yardımların önemli bir bölümünü oluşturduğunu anımsatarak, şöyle konuştu:

"Türkiye'de esas yoksulluk, elektrik yoksulluğu. En vahim de budur. Elektrik yoksulluğunda ikame mümkün değil. Mum yakıyor. O kadar temel bir ihtiyaç ki, Yunanistan elektrik borcunu öderken vergiyi tahsil ediyor. İnsanlar elektriksiz kalmamak için vergiyi de ödüyor. Türkiye'de enerji yoksulluğu konusunda bir standart geliştirilebileceğini düşünüyorum. Şu anda 4 kişilik bir ailenin sadece elektrik faturası gelirinin yüzde 10'u."

Özelleştirme sürecinin enerjide bağımlılığın ve güvenlikteki zayıflamanın temel nedeni olduğunu vurgulayan Seyhan Erdoğan, özelleştirme dışı bağımlılığı artırmışken, sorun özelleştirme iken çözümün daha fazla özelleştirme değil, kamusallaştırma olması gerektiğinin altını çizdi. Doç. Dr. Erdoğan, "Özelleştirme, arz güvenliği ve kaynak yeterliliğini de yok eden bir sürecin temel tutkalı olmuştur.

Bu özelleştirme süreci pahalılaşmaya yol açarken, aynı zamanda tekelleşme ve oligopolleşmeye yol açtı. Şu da bir gerçektir ki sermayenin yoğunlaşmasının fazla olduğu yerlerde sermayenin fiyatları belirleme düzeyi daha fazladır" diye konuştu.

Elektrik Yoksulluğuna Karşı 3 Yol

Enerji yoksulluğu konusunda 3 yol olduğunu belirlerken, bunlardan bir tanesini "pahalı enerjiyi çalmalı" olarak formüle etti. Bunun Türkiye'de uygulandığını, kayıp ve kaçak diye de faturalara yansıtılarak, enerji yoksulluğuna karşı çözüm bulunduğunu, nitekim Türkiye'de de enerji çalanlara yoksullar arasında "hırsız" gözüyle bakılmadığını anlatırken, "Ama bu yol Türkiye'de tıkanmak üzere. Kahramanmaraş'ta tüketici hakem kurulu bir karar aldı; Bu kayıp kaçak olarak faturalara yansıtılan kalem haksızdır, iadesi gerekir diye. Tüketici dernekleri bunu bekliyorlardı. Bu kararlar mahkemeye başvuracaklar" dedi. İkinci yolun, "üçüncü yol" olarak da adlandırılan Blair politikalarındaki gibi "özelleştirme ve ticarileştirmeye evat ama sosyal yardım sistemini geliştirelim" yöntemi olduğunu söyleyen Erdoğan, piyasa politikalarının buna karşı çıktığını, Dünya Bankası'nın bu tür elektrik destek sistemlerine olumlu baktığını belirtirken, bunun da tartışılması gerektiği görüşünü dile getirdi. Bu desteğin asgari gelir desteği içinde mi, yoksa belli bir miktara kadar enerji tüketiminden para alınması gibi hangi yöntemle yapılacağına ele alınabileceğini söyledi. Seyhan Erdoğan, üçüncü yolun ise temel kamu hizmetlerinde yeniden kamusalığa dönüşün düşünülmesi gerektiğini, ancak ulus devletlerin politika araçlarının tümüyle ellerinden alındığı bir ortamda kamusal ya da sosyal devleti tek başına kurtarmanın mümkün olup olmadığını ayrı bir kısım olarak ortada durduğunu anlattı.

Doç. Dr. Seyhan Erdoğan

Elektrikte Özelleştirmede Sonuç: Pahalılaşıma

EMO adına "Dağıtım Özelleştirmeleri ve Elektrik Piyasası" başlıklı sunumunu yapan EMO Enerji Birim Koordinatörü Olgun Sakarya ise dağıtım özelleştirmelerinin hangi aşamada olduğunu anlatırken, bu özelleştirmelerle birlikte elektrik hizmetindeki pahalılaşmayı kalem kalem ayrıntılı olarak ortaya koydu. Sakarya, elektrik tarifelerinin dört (2008-2011) yılda mesken abonelerinde yüzde 91.3, Kalkınmada Öncelikli İllerdeki mesken abonelerinde yüzde 104.6, tarımsal sulama ve alçak gerilim sanayi abonelerinde ise yüzde 84.7 oranında arttığına dikkat çekti. Türkiye Kızılay Derneği, Türk Hava Kurumu, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Türkiye Yardım Sevenler Derneği, Darülaceze kurumları ile Darüşşafaka Cemiyeti ve Yeşilay Derneği ile Müzeler, Resmi Okullar, Resmi Yurtlar, Resmi Üniversite, Resmi Yüksek Okullar, Resmi Kurslar, Resmi Sağlık Kuruluşları, İçme-Kullanma Suları'na ait aboneliklerde ise artışın ortalama yüzde 108'i bulunduğunu kaydetti. Toptan enerji satışı yapan ve elektrik tüketiminin yüzde 50'sini karşılayan TETAŞ'ın yüzde 20.35'lik fiyat indiriminin 2010 yılı son çeyreğinde tüketici fiyatlarına yansıtılmadığını anlatan Sakarya, TETAŞ'ın yüzde 2.29'luk yine tüketicilere yansıtılmayan zammı da dikkate alınsa bile, dağıtım şirketlerine indirimin yansıtılmaması nedeniyle 550 milyon liralık bir mali kaynak aktarımı olduğunu ortaya koydu.

Tarifeler içinde yüzde 9 ile 12.5 arasında pay sahibi olan kayıp ve kaçak üzerindeki oyunu da EPDK'nın 2010 yılına göre yüksek düzeyde belirlediği hedef oranlarıyla katılımcılara sunan Olgun Sakarya, kayıp ve kaçığa ilişkin tüketiciler aleyhine yaşanan gelişmeyi şu hesaplamayla somutladı:

"EPDK; dağıtım bölgeleri için belirlediği 2010 yılı kayıp/kaçak hedefini hiç değiştirmeden, yıllık ortalama

Olgun Sakarya

yüzde 7 talep artışı ile 2011-2015 yılları için de devam ettirseydi, bu zaman aralığında beklenen kayıp/kaçak tüketimi şimdi öngörülenden 8 milyar kWh daha az olacaktı.

2011-2015 yılları için belirlenen yeni kayıp/kaçak hedefi oranları üzerinden; ulusal ölçekte 14.07 Krş/kWh olan 2010 yılı Türkiye Ortalama Elektrik Toptan Satış Fiyatı dikkate alınarak hesaplama yapıldığında kayıp kaçak hedef yükseltmesi nedeniyle tüketiciden fazladan yapılacak tahsilatın en iyimser tahminle yaklaşık 1.13 milyar TL olması beklenmektedir."

Olgun Sakarya, daha önce tek kalemden işlem gören perakende satış hizmet bedelinin de faturalama ve sayaç okuma olarak ayrıştırıldığını, ayrıştırıldıktan sonra ise yüzde 157 zam yapıldığını kaydetti. Sayaç okuma üzerinden fazla kullanan tüketicinin daha fazla ödeme yapmak zorunda bırakan bir uygulamaya geçildiğini anlatan Sakarya, aynı hizmet için farklı ödeme yapılmasına yol açan, mevzuata aykırı olduğunu düşündüğünü bu yöntemle dağıtım şirketlerine yeni bir gelir kapısı yaratıldığını da dikkat çekti. Sakarya, "Dağıtım sistemine sunulacak tahakkuku yapılan elektrik enerjisi miktarının 2009 yılı verilerine göre 135 Milyar kWh, güncel tarifede de PSH (Sayaç Okuma) bedelinin 0.104 Krş/kWh olduğu göz önüne alınarak yapılan hesaplamada; tüketiciler, sayaçlarının okunması için dağıtım şirketlerine yıllık olarak yaklaşık 140 milyon TL ödemektedirler" bilgisini verdi.

Enflasyon Üzerinde Artışlar

Olgun Sakarya, kesme, bağlantı ve güvence bedellerine ilişkin çalışmasını da özette şöyle ortaya koydu:

"2011 yılı bağlantı bedeli için 2010 yılına göre yapılan artışın anlaşılabilir (2010 Eylül ayı TÜFE oranı yüzde 9.24 olmasına karşılık yüzde 10 gibi) bir seviyede yapılması beklenirdi. Ancak artışın yüzde 68'i bulunması sonucu, ülke genelinde her yıl yeni abone olan yaklaşık 1-1.2 milyon tüketicinin yıllık olarak fazladan en az 20 milyon TL daha bedel ödemesine neden olacağı beklenmektedir

Alçak gerilim şebekesinden bağlı bir abone için 2005 yılında 6.55 TL kesme/bağlama bedeli, 2010 yılındaki bedele yapılan yüzde 57.7'lik artışla 15.3 TL'ye çıkarılmıştır. 2011 yılı için yapılan artış sonucunda tüketiciler üzerinden dağıtım şirketlerinin kasasına fazladan aktarılacak kaynağın da yıllık olarak yaklaşık 25-27 milyon TL olacağı hesaplanmaktadır.

Ülke genelinde yılda 1-1.2 milyon abone artışının tamamını mesken aboneleri olarak ve güvence bedelindeki artışın anlaşılabilir (yüzde 10 gibi) bir seviyede olması halinde arada oluşacak farktan dolayı yıllık olarak yaklaşık 10 milyon TL fazla bir bedelin abonelere yansıtılması söz konusu olacaktır."

Olgun Sakarya, elektrik dağıtım şirketlerinin kamu dönemindeki yatırım miktarlarıyla yeni dönemdeki yatırım miktarlarını ele alarak sorguladığı konuşmasında, “2011-2015 yılları arasında yapılacak yıllık yatırımın; 2006-2010 yılları geçiş dönemine göre 3.08 kat, 2008 yılı yatırımına göre 1.34 kat artırılması doğal olarak tarifelere de yansıtılacak ve tüketiciye yeni zamlar olarak dönüşü de kaçınılmaz olacaktır. Ayrıca yatırım denetimleri konusunda hakim olan ‘denetimsiz piyasa’ sorununun nasıl aşılacağı konusu da ayrı bir soru işaretidir?” konularını da gündeme getirdi.

Türkyılmaz: Özel Tekeller Geliştirildi

MMO Enerji Çalışma Grubu Başkanı Oğuz Türkyılmaz, “Türkiye Enerji Sektöründe Tekelleşme” konulu sunumunu yaptı. Petrol üretimi ve dağıtım, LPG ve doğalgaz sektörlerindeki pazar paylarını ele aldığı konuşmasında, TPAO’nun Türkiye’de petrol üretiminde yüzde 75 paya sahip olduğunu söyledi. Akaryakıt dağıtımında OMV’nin sahip olduğu Petrol Ofisi, onu Shell-Turcas ortaklığı, Koç Grubu’nun ortaklığı olan Opet ve BP-Total’nin izlediğini ve 4’te1’inin OMV’de olduğunu, Shell ile birlikte yüzde 40’ı aşan bir pazar payı olduğunu kaydetti. LPG’de Koç Grubu’nun iki şirketiyle birlikte pazar payının 3’te 1’e yakın olduğunu belirten Türkyılmaz, “Yüzde 29-30 kritik eşikler. Rekabet Kurumu verdiği kararlarda bunu kritik eşik olarak koyuyor. Bunun üzerinde tekel oluşturabileceğini söylüyor” dedi.

Oğuz Türkyılmaz, doğalgaz üretiminde ise Trans Atlantik’in sektördeki 2 şirketi de satın alarak, payını yüzde 53’e çıkardığını, Petrol Ofisi’nin TPAO ile ortak olarak Akçakoca’da pay sahibi olduğunu anlatırken, bu tablonun Karadeniz ve Akdeniz’deki aramalarda rezerv bulunacak olursa bu payların değişebileceğini, yabancı şirketlerin doğalgaz üretimindeki payının çok daha fazla olabileceğini söyleyebileceğini de ifade etti.

Başkent Gaz ve İGDAŞ’ın dışında kentsel dağıtım şirketlerinin özel sektörün elinde olduğunu anımsatan Türkyılmaz, Haziran 2010 itibarıyla kentsel abonelerin yarıdan fazlasının İGDAŞ’ta olduğunu, İGDAŞ özelleştirilirse kentsel gaz abonelerinin yarıdan fazlasının bir grubun eline geçmiş olacağını bunun da Rekabet Kurulu’nun yüzde 30 şartını ihlal ettiğine dikkat çekti.

Oğuz Türkyılmaz, doğalgaz ithalatında ise kamu tekelinin kalmadığını, 4 milyar metreküp BOTAŞ alım sözleşmesinin zaten devredilmiş olduğunu, BOTAŞ’ın 32 milyar metreküp ithal yaptığını, 6 milyar metreküplük sözleşme de Gazprom’un seçeceği şirketlere devredilmekte olduğunu, 4 milyar metreküp spot LNG ithali de dahil edildiğinde, BOTAŞ’ın payının giderek düşmekte olduğunu anlattı. Türkyılmaz, iki yıl sonra Cezayir sözleşmesinin de bitmesi ve bu süre içinde yeni ithal bağlantılarıyla sektörde kamu ve özelin yarı yarıya pay sahibi olacağını söyledi.

Oğuz Türkyılmaz

Elektrik üretiminde de kamu tekeli iddialarını “şehir efanesi” olarak nitelendiren Türkyılmaz, EÜAŞ’ın 24 bin 460 megavat güçle payının yüzde 45.39 olduğunu, bunun da 13 bin 320 megavatının özelleştirileceğinin söylediğini aktararak, şöyle konuştu:

“Hayır dokunmayın buna diyoruz. Yatırım yapıyorsunuz zaten. 35 bin megavat özel sektör lisans almış. Bu 35 bin megavatın her ne kadar yüzde 52’si yatırıma başlamamış olsa da lisans almış. O 35 binin üzerine 65 bin daha yeni lisans veriyorsunuz, 100 bin megavat oluyor. Ya çok mudur kamunun elinde 24 bin megavat kalsın? Yok buna da tahammül edemiyoruz diyorlar.”

Garip İhale Uygulamaları

Oğuz Türkyılmaz, ihaleye girip taahhüdünü yerine getirmeyen şirketin diğer elektrik dağıtım ihalesinde hak sahibi yapılmasını eleştirerek, “Bunun adı rekabetçi hukuk değil, soytarılıktan başka bir şey değildir” dedi. Açılan davalardan bir tanesinde yargı kararı çıksa bu sefer de “Tatbik kabiliyeti yoktur” denileceğini ve buna da tepki gösteren Türkyılmaz, böyle bir süreçte kriz nedeniyle dağıtım özelleştirmelerinin iyi ki gerçekleştirilemediğini söyledi. Başkent Gaz özelleştirmesinde ortak olan şirketlerin birbirlerini nitelikli dolandırıcılık suçundan şikayet ettiklerini anımsatan Türkyılmaz, “Birbirlerini dolandıracak şirketlere Ankara’yı vermeye kalktınız” diye eleştirdi.

Dr. Eren: GATS’da Kapalı Olan Sektörler de Açılacak

İkinci günün son oturumunda ilk konuşmacı olan TMMOB Şehir Plancıları Odası’ndan Dr. Şirin Gülçen Eren, “GATS Kapsamında Enerji Hizmet Müzakerelerinin Türkiye’ye Etkileri” başlıklı sunumunu yaptı. Enerjinin ekonominin temel girdilerinden biri olduğuna dikkat çekerek başladığı konuşmasında, “Rekabetçi fiyatlardaki değişik

enerji kaynaklarının varlığı sermayenin bir ülkeye yatırım yapmasının temel unsuru. Ekonomik gelişmişlik de doğal olarak bunun konusu oluyor” dedi. Dünya Ticaret Örgütü bünyesinde enerji hizmetleri diye bir sınıflandırma olmadığını, mesleki hizmetlerde bu sınıflandırmanın yapıldığını anlatan Eren, enerji hizmetlerine yönelik özel bir sınıflama olmadığı için talepte bulunan ülkelerin ilgisi olduğu düşünülen mühendislik ve inşaat gibi hizmetlere ilişkin taahhütlerde bulduklarını kaydetti.

Türkiye'nin 2005 yılında revize taahhüt listesini verdiğini, Türkiye daha fazla yabancıya ayırım yapmayacağı anlamına gelen açık listede mimarlık, mühendislik ve inşaatı açmış olduğunu anlatan Eren, Türkiye'nin enerji alanını içinde barındıran, yasal düzenleme hakkını elinde buldurmaya devam ettiği kapalı olan sektörlerini de açmasının beklendiğini kaydetti.

GATS dışında Ulusal Düzenlemeler Çalışma Grubu (WPDR) kurulduğu, bunun da TMMOB'nin tek katılım hakkı olan çalışma grubu olduğunu kaydeden Eren, şöyle konuştu:

“Eğer bir üye ülkenin ulusal düzenlemeleri bu belirlenen kriterlere uymuyorsa uygun hale getirilmesi isteniyor. GATS'da hizmet ticaretini serbestleştiremediklerini anladılar. Onun için bu çalışma grubu oluşturuldu. ‘Ülkeler çalışma izinleri, vize, ikamet gibi unsurlarla ticareti engelliyor. Herkesin uyabileceği bu alanlarda genel kriterler getirelim’ dediler. AB üyesi değiliz, ama DTÖ üyesiyiz. Eğer biz gerekli düşüncelerimizi orada belirtmezsek yaptırımla karşılaşacağız.”

Liberal Dönüşüm Faturalara Yansıdı

MMO Enerji Çalışma Grubu Üyesi H. Caner Özdemir konuşmasına Dünya Bankası ve IMF'nin enerji sektörünü biçimlendirme çalışmalarını anlatarak başladı. Özdemir, enerji alanında devletin küçültülerek, özel sektörün payının büyütülmesine ilişkin süreçte ortaya çıkacak olan maliyetlerin doğrudan tüketicilere yüklenmesinin öngörüldüğünü kaydederek, yaşanan fiyat artışlarının en önemli nedenlerinden birinin bu dönüşüm olduğunu vurguladı. MMO

Dr. Şirin Gülcen Eren

H. Caner Özdemir

Enerji Çalışma Grubu'nun bir takım öneriler oluşturduğunu belirten Özdemir, öncelikle bir ulusal enerji platform oluşturulması gerektiğini kaydetti. Platformun, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, EPDK, Maliye Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı, Çevre Bakanlığı gibi kurumların temsilcilerinden oluşturulması gerektiğini savunan Özdemir, enerji alanında Avrupa ülkelerinde çok sayıda kamu şirketinin faaliyet gösterdiğine dikkat çekerek, Türkiye'deki kamu şirketlerinin güçlendirilmesi gerektiğini vurguladı. Enerji fiyatlarının Türkiye'de oldukça yüksek seviyelere ulaştığına dikkat çeken Özdemir, fiyatların yüksek olmasının temel nedeninin kar oranlarının yüksek tutulmaya çalışılması olduğunu belirtti.

TPAO'nun Değeri 32-47 Milyar Dolar

Jeofizik Mühendisleri Odası Eski Yönetim Kurulu Başkanı Uğur Gönülalan, petrol sektöründe yapılan özelleştirme uygulamalarını anlatırken, ulusal şampiyonların oluşturulmasına ilişkin görüşlerin sık sık dile getirildiğini ifade etti. Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı'nın (TPAO) kuruluş, bölünme ve özelleştirme kapsamına alınma süreçleri hakkında bilgi veren Gönülalan, TPAO'nun 218 milyon varil üretilen petrolü olduğunu ve bu petrolün bugünkü değerinin 22 milyar dolar olduğunu belirterek, TPAO'nun değerinin 32-47 milyar dolar arasında olduğunu kaydetti. Gönülalan, Petrol Ofisi özelleştirildikten sonra yeniden kamu dağıtım şirketi kurulduğuna da dikkat çekti. TPAO'nun hiçbir özel sektör firmasının yapamadığı şekilde dünyanın farklı yerlerinde faaliyet gösterdiğini ve ruhsatlar alabildiğini belirten Gönülalan, konuşmasını şöyle sürdürdü:

"TPAO'yu özelleştirirseniz arama güdük kalır. Üretim sahaları bitinceye kadar sadece üretim yaparsınız. Üretim sahalarını özelleştirirseniz bu sefer arama yatırımlarını yapamazsınız. Dünyada Türkiye Petrolleri gibi ulusal bir petrol şirketi yoktur. Arama veya üretimde devlet hissesini devreden bir model yoktur."

Uğur Gönülalan

Tiryaki'nin TEK Gafı

EPDK'dan Dr. Refik Tiryaki ise yalnızca şahsi fikirlerini yansıttığını belirterek, konuşmasına serbestleşme sürecinin tarihini anlatarak başladı. Piyasası modeli öncesinde yap-işlet, yap-işlet-devret modelleri sırasında ciddi sıkıntılar yaşandığını kaydeden Tiryaki, konuya ilişkin EMO veya Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu, Sayıştay, Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu'nun raporlarının incelenebileceğini kaydetti. Piyasa reformu öncesinde 1984-2000 yılları arasında enerji alanında yaşanan olumsuzlukların, piyasa reformu ile sona erdiğini iddia eden Tiryaki, "Piyasa reformunu, hukukun üstünlüğü olarak" nitelendirerek, EPDK'nın davalar yoluyla hesap vermesinin önemli olduğunu dile getirdi.

Türkiye Elektrik Kurumu'nun (TEK) tekel olarak faaliyet gösterdiği dönemin kısa bir süre olduğu savunan Tiryaki, "TEK'in yükseltilmesi olayını da ben biraz yadırgıyorum: Niye yadırgıyorum, şundan dolayı yadırgıyorum. TEK zaten 1980 ürünü. Yoktu ki TEK 1980'e kadar. TEK'in dikey bütünlük bir şirket olarak sistemi yönetmesi 10-15 yıllık bir süreç. 1984'de yap-işlet-devret ve işletme hakkı devirleri ile başlayan bir özelleştirme süreci var" şeklinde konuştu. Piyasanın eksikleri olduğu gibi artıları da bulunduğunu dile getiren Tiryaki, sözlerine şöyle sürdürdü:

"Kimseye canınız ne istiyorsa onu yapın demiyoruz. Elektrik piyasası alanında yazılmış doktora çalışmaları elektrik piyasasında yürütülen faaliyetler kamu hizmeti olarak nitelendirilmektedir. Bir hizmetin özel sektör eli ile gördürülmesi o hizmetin kamu hizmeti olmadığı anlamına gelmez."

Tiryaki'nin konuşmasını tamamlamasının ardından Oturum Başkanı Cengiz Göltaş, TEK'nin ülke tarihinde önemli bir yeri olduğu ve 1970 yılında kurulduğunu hatırlattı. TEK'in faaliyette bulunduğu 1994 yılına kadar çok önemli altyapı yatırımlarını tamamladığına dikkat çeken Göltaş, "Keban ve İrfanlı Barajı gibi yatırımları ülkemize kazandıran TEK'i daha dikkatli sözlerle anmamız gerekiyor" diye konuştu. Göltaş'ın ardından tekrar söz alan Tiryaki ise TEK'e yönelik ifadeleri dolayısıyla özür diledi. ◀

Dr. Refik Tiryaki

